

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 130/2023-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Dudíťa a Libora Duřu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Namirom Alyasrym, PhD., Štúrova 43, Nitra, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 19 C 6/2019 z 23. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. februára 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) napadnutým uznesením Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutého uznesenia okresného súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ vystupoval v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 19 C 6/2019 v procesnom postavení žalobcu, ktorý sa proti Slovenskej republike (ďalej len „žalovaná“) domáhal náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Po právoplatnom skončení konania v merite veci zaslal sťažovateľ vyčíslenie trov konania, v ktorom predložil sumár úkonov právnej služby, sumu, ktorá podľa jeho právneho názoru mala zodpovedať advokátskej tarife, ako aj sken kartičky platcu dane z pridanej hodnoty.

3. Okresný súd uznesením č. k. 19 C 6/2019 z 3. októbra 2022 (ďalej len „uznesenie z 3. októbra 2022“) vydaným súdnym úradníkom uložil žalovanej povinnosť zaplatiť náhradu trov konania v sume 1 848,31 eur. V podstatnom zdôraznil, že právny zástupca sťažovateľa si nesprávne vyčíslil základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v sume 91,29 eur z tarifnej hodnoty 2 000 eur aj napriek tomu, že v zmysle meritórneho rozhodnutia okresného súdu má proti žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % z prisúdenej sumy, ktorá bola v sume 15 680 eur. Okresný súd priznal náhradu trov konania v sume požadovanej sťažovateľom, keď zdôraznil, že nemôže prekročiť návrh predložený sťažovateľom.

4. Sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu z 3. októbra 2022 okresný súd napadnutým uznesením vydaným sudcom zamietol. V sťažnosti sťažovateľ namietal, že okresný súd mal na účely vyčíslenia trov konania vychádzať z priznanej sumy 44 183,50 eur, čo predstavuje základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby v sume 512,85 eur. Pôvodné vyúčtovanie bolo chybou v počítaní v dôsledku číselne nesprávnej hodnoty advokátskej tarify. Akcentoval, že aj v prípade, ak by sťažovateľ nevyčíslil žiadne trovy, súd by postupoval autonómne a podľa obsahu spisu by rozhodoval aj sám. Nemôže byť preto na ujmu sťažovateľa jeho aktivita, keď súdu predložil vyúčtovanie.

5. V podstatnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia okresný súd zdôraznil, že vychádzal z vyčíslenia predloženého právnym zástupcom sťažovateľa. Nestotožnil sa s tvrdeniami sťažovateľa, keďže súdny úradník mal v čase rozhodovania o sume náhrady trov konania k dispozícii podanie z 12. júla 2022, ktorým si s poukazom na § 10 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia za vymenované úkony právnej služby, považujúc za tarifnú hodnotu sporu sumu 2 000 eur, z čoho vyplýva tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v sume 91,29 eur. Podľa Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) všeobecný súd rozhoduje o náhrade trov konania z úradnej povinnosti, uvedené však nemožno interpretovať tak, že táto povinnosť súdu je absolútna. Nemožno v tomto smere opomenúť dispozičnú zásadu, ktorou je ovládané civilné sporové konanie, keď je na strane sporu, aby sama vyvíjala potrebnú aktivitu v záujme docielenia ochrany práv, priznania jej práv súdom v rozsahu, ktorý jej prináleží. Sťažnosť proti rozhodnutiu súdneho úradníka nemôže slúžiť ako prostriedok, ktorým sa má doceliť náprava, resp. zvrátenie následku skoršej procesnej pasivity strany sporu (III. ÚS 191/2020). Okresný súd zastával názor, že uznesenie v tej časti, proti ktorej bola podaná sťažnosť, nebolo vydané v neprospech žalobcu, a teda žalobca nebol oprávnený v tejto časti napadnúť predmetné uznesenie sťažnosťou. Sťažovateľ mohol uznesenie vyššieho súdneho úradníka napadnúť len v časti nepriznania niektorých úkonov právnej služby, čo však neurobil. Sťažovateľovi v správnom vyčíslení trov a ich včasnom preukázaní nebránila objektívna prekážka. Okresný súd zdôraznil, že skutočnosti uvádzané v sťažnosti proti uzneseniu súdneho úradníka nemožno považovať za nové, v dôsledku čoho podmienky na prípadnú aplikáciu § 245 CSP neboli v danej veci splnené. Navyše žalobca bol v konaní právne zastúpený advokátom, pričom uplatnené trovy pozostávali práve z trov právneho zastúpenia. U advokáta niet dôvodu neuplatniť prezumpciu znalosti právnej úpravy týkajúcej sa náhrady trov konania a odmeny, ktorá mu za poskytnuté úkony právnej služby prináleží, pričom pri zastupovaní klienta je advokát povinný postupovať s odbornou starostlivosťou, pod ktorou sa okrem iného rozumie to, že dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho

presvedčenia považuje za prospešné. Súd dal zároveň do pozornosti zásadu, ktorá platila už v rímskom práve, a to „*vigilantibus iura scripta sunt*“, t. j. „*práva patria len bdelym*“. V slobodnej spoločnosti je totiž predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a podobne. To platí obdobne aj o využívaní zákonných procesných ustanovení vrátane využitia práva uplatniť si nárok na náhradu trov konania. K rovnakým záverom dospel aj ústavný súd vo veci sp. zn. II. ÚS 538/2020.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. V sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 3. októbra 2022 sťažovateľ namietal, že základnou právnou otázkou bola otázka, na základe čoho okresný súd dospel k záveru, že nemôže prekročiť návrh právneho zástupcu sťažovateľa. Neprekročenie návrhu by obstálo podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), podľa ktorých bolo konanie o náhrade trov konania návrhovým konaním (§ 151 OSP). Súčasná právna úprava vychádza z dvojstupňového nenávrhového konania. Ak je nenávrhovým konaním konanie o nároku na náhradu trov konania, potom aj konanie o určenie sumy náhrady trov konania je konaním nenávrhovým.

7. Navyše obmedzenie k prekročeniu petitu vyplýva len vo vzťahu k žalobnému návrhu a aj to s výnimkami podľa § 216 ods. 2 CSP. Vyčíslenie náhrady trov však nepredstavuje žalobný návrh. Ak súd zistí, že strana si náhradu trov konania vyčísliť v rozpore s právnym predpisom potom sa uplatní zásada *iura novit curia*, pričom súd rozhodne o sume náhrady trov konania podľa platného a účinného práva podľa obsahu spisu. Na ujmu sťažovateľa ako strany v spore nemôže byť jeho aktivita. Vyčíslenie trov v nesprávnej sume nemožno v dôsledku toho, že nejde o návrhové konanie, považovať za čiastočné späťvzatie návrhu.

8. Je v rozpore s právom na spravodlivé súdne konanie, ak by strana sporu, ktorá bola pri vyčísl'ovaní trov konania absolútne pasívna, mala byť úspešnejšou oproti tej, ktorá urobila prehľadný sumár úkonov právnej služby a ktorá by predložila k výpočtu náhrady trov konania aj príslušné listiny a jej chybou by bolo iba nesprávne právne posúdenie a z toho plynúca chyba v počítaní pri vyčísl'ovaní nároku. Uvedená skutočnosť robí napadnuté uznesenie okresného súdu arbitrárnym.

9. Zásada *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorou argumentoval okresný súd, nie je na vec sťažovateľa použiteľná, keďže sťažovateľ sa o vec bdelo zaujímal a vyčíslenie náhrady trov konania predložil bezodkladne. Obdobné právne názory judikoval ústavný súd aj v náleze ústavného súdu č. k. II. ÚS 563/2020 z 25. februára 2021, keď zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* ústavný súd subsumoval iba na také rozhodovanie súdu o náhrade trov konania, keď strana nepredložila všetky podklady, na základe ktorých o priznanie náhrady trov konania žiadala, pričom súd rozhodol podľa podkladov zo spisu a strana v spore sa domáhala, aby bolo vyúčtovanie rozšírené aj o ďalšie položky – cestovné náhrady.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je arbitrárnosť napadnutého uznesenia okresného súdu, keďže z neho nie je zrejmé, na podklade čoho okresný súd dospel k záveru, že nemôže prekročiť návrh právneho zástupcu sťažovateľa. Podľa sťažovateľa sa okresný súd mal zaoberať námietkou o tom, že je nespravodlivé, ak by strana sporu, ktorá bola pri vyčísl'ovaní trov konania absolútne pasívna, mala byť úspešnejšou oproti tej, ktorá urobila prehľadný sumár úkonov právnej služby, pričom sa dopustila len chyby v právnom posúdení.

11. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie:

12. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo sporovej strany na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivé súdne konanie podľa dohovoru (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Robins proti Spojenému kráľovstvu z 23. 9. 1997, sťažnosť č. 118/1996/737/936).

13. Ústavný súd konštantne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania, a preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Georgiadis proti Grécku z 29. 5. 1997, sťažnosť 21522/93).

14. Ústavný súd pri posudzovaní ústavných sťažností, ktoré smerujú proti rozhodnutiam všeobecných súdov v častiach, ktoré sa týkajú problematiky (náhrady) trov konania,

t. j. problematiky, ktorá má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k prípadnému zrušeniu napadaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie zvlášť extrémnym spôsobom, alebo ak zistí, že napadnutým rozhodnutím došlo zároveň aj k neprípustnému zásahu do iných ústavou garantovaných práv (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

15. Na posudzovanie ústavnosti napadnutého uznesenia má vplyv aj povaha sťažnostného konania, v rámci ktorého sťažovateľ vzniesol námietky smerujúce proti rozhodnutiu o sume náhrady trov konania. Sťažnosť je v Civilnom sporovom poriadku koncipovaná ako prostriedok nápravy, ktorým sa nepochybné okrem iného sleduje aj naplnenie zásady efektívnosti, hospodárnosti, rýchlosti konania (o sťažnosti rozhoduje sudca toho istého súdu, sťažnosť nemá devolutívny účinok, je možné ňou napadnúť len vymedzenú úzku skupinu rozhodnutí, pri ktorých zákonodarca nevidel potrebu umožniť ich preskúmanie vyššou inštanciou). Sťažnosť nepredstavuje klasický opravný prostriedok (aj keď medzi sťažnosťou a opravnými prostriedkami možno badať určité spoločné črty), akým je odvolanie či dovolanie (ktorými je možné napadnúť rozhodnutia vo veci samej), a preto je namieste na účely vyslovenia porušenia práv ústavným súdom vyžadovať pri sťažnostnom konaní podľa Civilného sporového poriadku vyššiu mieru intenzity pochybení a nedostatkov spočívajúcich v konaní či opomenutí porušovateľa (m. m. III. ÚS 191/2020).

16. Sťažovateľ v podstatnom zdôrazňuje, že konanie vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania je nenávrhovým, z čoho vyvodzuje jedinou povinnosť všeobecného súdu uplatniť zásadu *iura novit curia* a rozhodnúť v súlade s platným právom. Podľa názoru ústavného súdu je táto námietka nedôvodná. V danej súvislosti ústavný súd už uviedol, že všeobecný súd vo veci náhrady trov konania rozhoduje podľa Civilného sporového poriadku z úradnej povinnosti, no túto povinnosť nemožno interpretovať ako absolútnu. Nie je preto možné opomenúť dispozičnú zásadu, ktorou je ovládané civilné sporové konanie vrátane konania o náhrade trov konania. Strana sporu tak sama musí vyvíjať potrebnú aktivitu v záujme docielenia ochrany jej práv, a to aj správnym vyčíslením náhrady trov konania. Sťažnosť proti rozhodnutiu súdneho úradníka nemôže slúžiť ako prostriedok, ktorým sa má docieľiť náprava, resp. zvrátenie následku skoršej procesnej pasivity strany sporu (m. m. III. ÚS 191/2020, II. ÚS 538/2020).

17. Ústavný súd už vo veci sp. zn. II. ÚS 538/2020 za obdobnej skutkovej a právnej situácie vo veci stanovenia sumy náhrady trov konania podľa (nesprávneho) vyčíslenia predloženého sporovou stranou judikoval ústavnú udržateľnosť záveru, že rozhodnutie vydané v takej veci nemôže byť považované za vydané v neprospech strany, ktorá vyčíslenie predložila, a preto ani sťažnosť proti takémuto rozhodnutiu vydanému súdnym úradníkom nemožno podať. Ústavný súd svoj záver oprel aj o dispozičnú zásadu, pričom akcentoval aj okolnosti veci, ktoré neindikovali, že by sporovej strane v správnom vyčíslení trov a ich včasnom preukázaní bránila objektívna prekážka.

18. Uvedené závery ústavného súdu sú plne aplikovateľné aj na vec sťažovateľa. Civilný sporový poriadok v súvislosti so sťažnosťou proti uzneseniu súdneho úradníka počíta s uplatnením nových skutočností a dôkazov, no takými okolnosťami nemôžu byť tie, ktoré sú spájané s nesprávne uvádzanou advokátskou tarífou, resp. chybou v počítaní, ako to uvádza sťažovateľ. Trovy právneho zastúpenia vznikli pred vydaním uznesenia súdneho úradníka a o ich existencii i o okolnostiach

determinujúcich ich sumu mal sťažovateľ, resp. jeho právny zástupca vedomosť už pred vydaním uznesenia súdneho úradníka. Za týchto okolností preto skutočnosti uvádzané sťažovateľom v sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 3. októbra 2022 nemožno považovať za nové, v dôsledku čoho podmienky na prípadnú aplikáciu § 245 CSP neboli v danej veci splnené tak, ako to napokon konštatoval okresný súd v napadnutom uznesení (m. m. II. ÚS 538/2020). Záver okresného súdu o tom, že sťažovateľ nebol oprávnený uznesenie vydané súdnym úradníkom napadnúť sťažnosťou, je preto ústavne udržateľný.

19. Obdobne považuje ústavný súd za ústavne udržateľné aj akcentovanie zásady *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorá má svoje opodstatnenie aj pri využívaní zákonných procesných ustanovení vrátane využitia práva uplatniť si nárok na náhradu trov konania v správne vyčíslenej sume (m. m. II. ÚS 538/2020).

20. Ústavný súd preto nezistil, že by právne závery obsiahnuté v napadnutom uznesení okresného súdu vykazovali znaky arbitrárnosti, zjavnej neodôvodnenosti či svojvôle, čo by bolo možné konštatovať len v prípade, ak by sa natoľko odchýlili od znenia príslušných ustanovení zákona, že by tým zásadne popreli jeho účel a význam.

21. Vzhľadom na už uvedené čiastkové závery hodnotí ústavný súd námietky sťažovateľa o porušení čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu ako zjavne neopodstatnené, čo je dôvodom na odmietnutie relevantnej časti ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastniť majetok a práva na pokojné užívanie majetku napadnutým uznesením okresného súdu:

22. Pokiaľ sťažovateľ porušenie svojho základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu odvíja od porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, vzhľadom na to, že ústavný súd nedospel k vysloveniu porušenia uvedených práv, je celkom prirodzené, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

23. Aj v tejto časti je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

24. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, zaoberať sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými stratilo svojej opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu